

Een beroemde moeder: vloek of zegen?

De Amerikaanse schrijfster, essayiste, filosofe en activiste Susan Sontag (1933-2004) was een intellectuele icoon van de twintigste eeuw. David Grieff was haar enige zoon. Hij publiceerde als oorlogscorrespondent en professor diverse boeken over het fenomeen geweld maar bleef altijd in de schaduw van zijn moeder. Over de laatste maanden van haar leven schreef hij het ontroerend relaas 'Swimming in a Sea of Death'. Thomas Janssens schreef op basis van getuigenissen en interviews van Grieff een boeiende monoloog waarin hij focust op de moeilijke verhouding tussen moeder en zoon. Dirk Roofthoofd speelt die met verve, bijgestaan door tromboniste Nabou Claerhout.

Sontag was een wereldster. Haar 'Against Interpretation' groeide uit tot een soort intellectuele bijbel voor een hele generatie. Met 'On Photography' gaf ze de fotografie haar adelbrieven als document en als kunst. Toen ze op het einde van haar leven streed tegen kanker leverde ook dat belangwekkende teksten op als 'Regarding the pain of others'. Haar zoon David voelde zich echter nooit geliefd of gewenst. In de voorstelling vernemen we dat David als kind door zijn moeder werd uitbesteed omdat ze geen tijd voor hem had: ze moest zich totaal wijden aan haar meesterwerken. Als volwassene trekt David desondanks bij zijn moeder in. Hij ligt daar helemaal onder de plak. Ze beslist zelfs wie een ideale partner voor hem zou zijn.

Het sterkste moment van de voorstelling draait om de voorstelling van 'Waiting for Godot' van Samuel Beckett die Sontag in juli 1993 regisseerde in Sarajevo, bij wijze van protest tegen de vernieling van de multiculturele stad. Grieff was daar toen aanwezig als oorlogscorrespondent, en heel wat beter op de hoogte dan zijn moeder. Maar eens zij ten tonele verscheen zoog ze alle aandacht naar zich toe en haalde zelfs het wereldnieuws. David voelde zich weggezet. De Sarajevo-episode blijft één van zijn grote frustraties. Het was een conflict tussen roem en deskundigheid waarbij hij de het onderspit delfde.

Ondanks die moeilijke verhouding stond Grieff zijn moeder in 2004 ook aan haar sterfbed bij. Bij haar laatste ademtocht kan hij nog net een paar woorden van een afgebroken zin opvangen. Hij hoopt dat zijn moeder zei 'Ik hou van je'. Hij vindt zelf nog troost in de gedachte dat Susan Sontag al op haar negentiende, na zijn geboorte, afscheid kon nemen van haar wilde tienerjaren om zich te wijden aan haar grote roeping: belangrijke boeken schrijven. Het klinkt wel wrang als David dan oppert dat hij toch erg belangrijk voor haar is geweest. Op dit pijnlijk moment eindigt de voorstelling: David stamelt dan een aantal keer 'mama'. Het is ontroerend en schokkend.

Het gaat Janssens om de verwrongen moeder-zoon relatie

Deze voorstelling toont niet de 'volledige' Sontag, noch de volledige Grieff. De regie reduceert Grieff zelfs vooral tot 'zoon van'. Janssens belicht de pijn van een zoon die warme moederliefde ontbeert. Hij schetst ook de tol die moet betalen omdat hij minder flamboyant is dan zijn beroemde moeder. Haar wereldwijde reputatie was voor David eerder een vloek dan een zegen. Die scherpe keuze komt de dramatische spanning zeer ten goede, al doet ze (alweer) geen recht aan de persoon van Grieff.

Janssens beoogt dan ook geen documentair theater. Hem gaat het over een verwrongen moeder-zoon relatie. Hij tilt deze geschiedenis zo op een breder vlak. Ondanks de pijn die Grieff lijdt door het gemis aan liefde en aandacht van zijn moeder blijft er een sterke band tussen beiden. Zo laat Janssens ons nadenken over het instituut familie. Het stuk bevraagt daarnaast de waarde en de tol van roem. Je verlaat de zaal met de vraag of die roem rechtvaardigde dat Sontag als een soort gevoelloze feeks kon handelen.

Dirk Roofthoofd draagt de voorstelling. Hij is een sobere, eerlijke verteller. Slechts enkele keren verheft hij zijn stem als de frustratie hem te zwaar wordt of beklemmt. Toch roept hij situaties zo precies op dat hij de indruk geeft dat verschillende personages hem omringen. Als hij het over zijn moeder of zijn vrouw heeft, is een blik of een handgebaar voldoende om dat personage als het ware op te roepen. Een fijn detail maakt van zijn monoloog een echte theatrale realiteit: hij hangt zijn jas een paar keer aan een niet bestaande haak. Het absurde gebaar levert een spanning op tussen spel en realiteit van de acteur.

De virtuoze tromboniste Nabou Claerhout levert echter ook een belangrijke bijdrage met haar spel. Ze bewerkt de klank van haar instrument elektronisch, zodat het lijkt alsof er een hele kopersectie op het podium staat. Zij is de stem van het verlangen, de pijn en de wanhoop. In haar spel schemert het lied 'a motherless child' door. Daar gaat het bij Roofthoofd ook over. Zo versterkt de muziek de woorden.

Het resultaat is een zowel indringende als ontroerende voorstelling. Met daarbij deze kanttekening: Thomas Janssens gaf ons een onvolledig beeld van David Grieff, want zijn studies over geweld zoals 'In Praise of Forgetting: Historical Memory and its Ironies' (2016) zijn, zeker met alle oorlogen vandaag, zeer behartenswaardig. Grieff is veel meer dan 'de zoon van Sontag'!